

Betűrendes értelmező szótári rész

A, Á

Á

- **á-tól z-ig** [cettig] elejétől végéig, kivétel nélkül
- ◆ **Aki á-t mond, bé-t is mondjon** [mondjon **bé-t is** v. **(annak) bé-t is kell mondania**]. KM. {ha belefogtunk vmibe, folytassuk is, és viseljük tetteink következményeit}

ABBAN

- **Mi van abban, hogy(ha)... [ha...]?** HM. {egyetértés kifejezése: nincs abban semmi kivétel, különös, ha...}

ÁBÉCÉ

- annyit [úgy] ért *vmihez*, mint tyúk az ábécéhez → TYÚK

ABLAK

- a libák benéznek *vkinek* az ablakán → LIBA
- **ablak a világra** (jó) lehetőség arra, hogy magunkat (környezetünket, országunkat) a külvilágnak bemutassuk, ill. a külvilágról tájékozódhassunk
- Ajtó, ablak nyitva. → AJTÓ
- *vkinek az ablakára jár* NÉP. (az ablakon át) udvarolgat *vkinek*
- **az ablakon dobja [hajítja v. szórja] ki a pénzt** könnyelműen, főlegesen költekezik, pazarolja a pénzt
- **az ablakon hányják [szórják] be a pénzt** *vkinek* könnyen, gyorsan sok pénzt keres, gazdagszik
- **az ablakon ömlik be a pénz** *vkinek* könnyen, gyorsan sok pénzt keres, gazdagszik
- ha kidobják [kiverik] az ajtón, bemeleg [visszajön] az ablakon → AJTÓ
- **kidob az ablakon** *vmi* elpazarol, elpocsékol, elfecsérel *vmi*
- ló nézett be [ki] *vkinek* a (gyerek)szobája ablakán → LÓ
- **nem tesz (ki az) ablak(á)ba** *vmi* GÚNY. nem

dicsecszik *vmivel*, (szégyenében) hallgat *vmiről*

- Pénz az ablakban. → PÉNZ

ABLAKOS

- (úgy) hiányzik [kell] *vkinek vmi*, mint ablakos tótnak a hanyatt esés → TÓT

ABORTUSZ

- Te egy komoly érv vagy az abortusz mellett! → ÉRV

ÁBRA

- **(Mint) (azt) a mellékelt ábra mutatja.** HM. {a helyzet egyértelműségére utalva levont következtetés: (mint) ebből is kitűnik, látható}
- **Mi az ábra?** HM., BIZ. a) {köszönés találkozásakor}; b) {érdeklődés, tudakozódás általában a dolgok állása, állapota felől}
- **tudja, mi az ábra** BIZ. tájékozott, tapasztalt, ismeri a helyzetet

ÁBRAHÁM

- **Ábrahám kebele** RÉG., VÁL. a mennyország, a túlvilági boldogság
- **elköltözik Ábrahám kebelébe** RÉG., VÁL. meghal

ABRAK

- röhög, mint ló az abraknak → LÓ
- ◇ (A) vén ló is megröhögi az abrakot. → LÓ

ÁBRÁND

- **(hiú) ábrándokat kerget [szó]** ábrándozik, álmodozik
- **hiú ábránd** megalapozatlan elképzelés, illúzió

ÁBRÁZAT

- *vmilyen ábrázatot vág (vmihez)* *vmilyen* arc-kifejezést ölt
- **betolja az ábrázatát** *vhova* v. *vkikez* RITK. a) PEJ. szemtelenül ellátogat *vkikez*, pedig tudja, hogy nem látják ott szívesen; b) TRÉF. ellátogat *vhova*, meglátogat *vkit*
- *vkinek egészen emberi ábrázata van* a várakozással ellentétben teljesen normális, szép, emberi vonásokat mutat
- lángba borul *vkinek* az ábrázata → LÁNG
- **megnyúlik** *vkinek az ábrázata* csalódottság kezd látszani *vkín*
- **nincs** *vkinek emberi ábrázata* [nincs **emberi ábrázat** *vkín*] (főleg betegség, indulat miatt) egészen eltorzult *vkinek* az arca

ÁBRÁZOL

- élénk színekkel ábrázol *vmi* → SZÍN¹

BIZ. *bizalmas* – GÚNY. *gúnyos* – HM. *helyzetmondat* – KM. *közmondás* – NÉP. *népies* – PEJ. *pejoratív, rosszálló*
RÉG. *régies* – RITK. *ritka* – TRÉF. *tréfás* – v. *vagy* – *uki valaki* – VÁL. *választékos* – VULG. *vulgáris, durva*
Szólás • értelmzéssel ○ utalással – Helyzetmondat ■ értelmzéssel □ utalással – Közmondás ◆ értelmzéssel ◇ utalással

ABSZURDUM

- **ad abszurdum (visz vmit)** a képtelenségig, a végsőkig elmenve (eltúloz vmit, kimutatja vminek ellentmondásos voltát)

ACÉL

- **kemény vki v. vmi, mint az acél** a) (tárgy, eszköz, izomzat) nagyon kemény, edzett; b) VÁL. (jellem, lélek) nagyon szilárd, hajthatatlan

ACHILLES

- **vkinek v. vminek az Achilles-sarka** VÁL. vkinek v. vminek a gyenge, könnyen sebezhető pontja

ACTA → AKTA

ÁCSOROG

- Megáll az ember esze és ácsorog! → EMBER
- Megáll az ész és ácsorog! → ÉSZ

AD

- a fejét adja *vmire* → FEJ¹
- *vkinek* a kezébe adja a gyeplőt → KÉZ
- *vkinek* a kezére ad *vkít* v. *vmit* → KÉZ
- *vkinek* a szájába adja a szót → SZÁJ
- a vérét adja *vmiért* → VÉR
- a világ szájára ad *vkít* v. *vmit* → VILÁG
- ad a divatnak → DIVAT
- ad a kultúrának → KULTÚRA
- ad a munkának → MUNKA
- ad a napnak → NAP¹
- ad *vkinek* a pofájára → POFA
- ad a szarnak egy pofont → SZAR
- ad *vkinek* a szavára → SZÓ
- ad az érzésnek → ÉRZÉS
- ad egy flemmet *vkinek* → FLEMM
- ad egy frászt *vkinek* → FRÁSZ
- ad egy fülest *vkinek* → FÜLES
- ad egy kis kakaót *vminek* → KAKAÓ
- ad egy kis kaksit *vminek* → KAKSI
- ad egy nyaklevest *vkinek* → NYAKLEVES
- ad egy susnyákot *vkinek* → SUSNYÁK
- ad egy taslit *vkinek* → TASLI
- ad egyet *vkinek* (, hogy a fal adja a másikat) → EGY
- ad magára → MAGA
- ad *vki* v. *vmi* pofájának [ad a pofájának] → POFA
- ad *vki* testének [ad a testének] → TEST
- Add (meg) uram isten, de (most) mindjárt [hamar v. rögtön]! → ÚR
- ◇ Adj a tótnak szállást, kiver a ház(ad)ból. → TÓT

- Adj egy kis kakaót (neki)! → KAKAÓ
- adja a bankot → BANK
- adja a lapot → LAP
- adja a nagyot → NAGY
- adja a szentet → SZENT
- adja a zsupát → ZSUGA
- adja az ártatlant → ÁRTATLAN
- Adja az ég! → ÉG¹
- adja az előkelőt → ELŐKELŐ
- Adja az isten, hogy rossz próféta legyenek! → ISTEN
- adja az ívet → ÍV
- Adja isten! → ISTEN
- **Adja (majd) még alább [lejjebb v. olcsóbban] is.** HM. {megnyugtató kifejezése: a körülmények megváltozásával nem lesz vki mindig ilyen gögös, fölényes, követelődző, igényes}
- Adjon isten (jó napot)! [Adj' isten!] → ISTEN
- ◇ Adnak tanácsot, de nem adnak kalácsot. → TANÁCS
- ◇ Aki sokat ígér, keveset ad. → SOK
- ◇ Akinek az isten hivatalt ad, észt is ad hozzá. → ISTEN
- akkora pofont ad *vkinek*, hogy a fal adja a másikat → FAL¹
- akkora pofont ad *vkinek*, hogy leég a haja → HAJ
- akkora pofont kap (*vkítől*), hogy a fal adja a másikat → FAL¹
- áldását adja *vkire* v. *vmire* → ÁLDÁS
- amit egyik kezével ad, a másikkal visszaveszi → KÉZ
- ◇ Az egészség ízét a betegség adja. → EGÉSZSÉG
- az ördögnek adja a lelkét → ÖRDÖG
- Az Úr adta, az Úr elvette. → ÚR
- Azt adja az ég! → ÉG¹
- bánatnak adja a fejét → BÁNAT
- becsületszavát adja (*vkinek vmire*) → BECSÜLET SZÓ
- bűnük adja a fejét → BŰ
- cokipoharat ad *vkinek* → COKIPOHÁR
- csattanós választ ad *vmire* → VÁLASZ
- csizmát ad *vkinek* → CSIZMA
- Csukd be (a) szemed, nyisd ki (a) szád, adok bele cukorkát! → SZEM
- ◇ Döglött méh nem ad mézet. → MÉH
- drágán adja az életét → ÉLET
- egyenes választ ad *vmire* → VÁLASZ

A szókapcsolatok címszava általában azok első főneve. Pl.: bakot lő → **BAK**.

A szóláshasonlatok címszava a hasonlító szerkezet első főneve v. ennek hiányában igéje. Pl.: ravasz, mint a **róka**; hazudik, mint a **vízfolyás**; olyan, mint az **élet**; úgy, mint a **pinty**; olyan kövér, hogy **gurul**.

- egyik (ember) a másik kezébe adja a kilincset → KILINCSE
- egymásnak adják a kilincset → KILINCSE
- életet ad *vkinek* → ÉLET
- életét adja *vkéért* v. *vmiért* → ÉLET
- életjelt ad magáról → ÉLETJEL
- enni ad a gatyájának → GATYA
- értelmet ad *vminek vmi* → ÉRTELEM
- *vmilyen* értelmet ad *vminek* → ÉRTELEM
- *vmennyi* évet adna az életéből (, ha...) → ÉV
- férjhez ad *vkít* → FÉRJ
- (teljes) gázt ad → GÁZ
- ◇ Ha a barátodtól meg akarsz menekülni [szabadulni], adj neki pénzt kölcsön. → BARÁT
- Ha az isten (is) erőt ad! → ISTEN
- hálát ad *vkinek (vmiért)* → HÁLA
- hangot ad *vminek* → HANG
- helyt ad *vminek* → HELY
- hiriget ad *vkinek* → HIRIG
- hitelt ad *vkinek* v. *vminek* → HITEL
- hóhérkézre ad *vkít* → HÓHÉRKÉZ
- hozomra ad → HOZOM
- igazat ad *vkinek* → IGAZ
- Isten adta, isten elvette. → ISTEN
- Isten ne adja! → ISTEN
- ivásnak adja a fejét → IVÁS
- jattot ad (*vkinek*) → JATT
- jelét adja *vminek* → JEL
- ◆ **Jobb adni, mint kapni.** KM. {jobb, ha az ember olyan helyzetben van, hogy máson is tud segíteni, mint ha olyan szegény, hogy mások támogatására szorul}
- kecsketúrót ad *vkinek* → KECSKETÚRÓ
- kenyeret ad *vkinek* → KENYÉR
- ◆ **Kétszer ad, (a)ki gyorsan ad.** KM. {a gyors segítség értékes csak igazán}
- keveset ad *vkire* v. *vmire* → KEVÉS
- kezébe adja *vkinek* a tollat → KÉZ
- kezét ad *vkinek (vmire)* → KÉZ
- kézről kézre adnak *vkít* v. *vmít* → KÉZ
- ◇ Ki könnyen ígér, nehezen ad. → ÍGÉR
- Kicsire nem adunk! → KICSI
- kokit ad *vkinek* → KOKI
- kosarat ad *vkinek* → KOSÁR
- kosztba ad → KOSZT
- kötényt ad *vkinek* → KÖTÉNY
- (alapos [jó]) leckét ad *vkinek (vmiből* v. *vmiről)* → LECKE
- lelkifröccsöt ad *vkinek* → LELKIFRÖCCS
- Leszre nem ad a zsidó. → LESZ
- lovat ad *vki alá* → LÓ
- lökést ad *vkinek* v. *vminek vki* v. *vmi* → LÖKÉS
- lutheránus feleletet ad → FELELET
- magas labdát ad *vkinek* → LABDA
- **Majd adok én neki!** HM. {büntetéssel való fenyegetés kifejezése}
- Mít ad isten! → ISTEN
- **Mít nem adnék érte (, hogy)ha...** HM. {kívánság, óhaj kifejezése: nagyon szeretném}
- munkát ad *vkinek* → MUNKA
- műsort ad (*vmi miatt*) → MŰSOR
- nagy lendületet ad *vkinek* v. *vminek* → LENDÜLET
- Ne adj(a) isten! → ISTEN
- Ne adj isten, hogy (sikerüljön)! → ISTEN
- **Nem adok neki (vmennyi időt)...** HM. {kétkedés kifejezése a szóban forgó témával – pl. élettartammal, intézkedés, cselekedet, terv eredményével stb. – kapcsolatban}
- nem ad a világ szájára → VILÁG
- nem ad(na) egy országért *vmít* → ORSZÁG
- nem ad(na) egy vak lóért *vmít* → LÓ
- nem adna egy fagarast (sem) *vmiért* → FAGARAS
- nem adna egy lyukas mogyorót (sem) *vmiért* → MOGYORÓ
- nem adna egy pipa dohányt (sem) *vmiért* → PIPA
- ◇ Nem az a legény, aki adja, hanem aki állja. → LEGÉNY
- ◇ Nem halat kell adni az éhező(k)nek, hanem hálót (és megtanítani őket halászni). → HAL¹
- nevet ad *vminek* → NÉV
- nevet ad a gyereknek → NÉV
- nevét adja *vmihez* → NÉV
- nyomatékot ad *vminek* → NYOMATÉK
- piros lapot ad *vkinek* → LAP
- potomra ad → POTOM
- rendőrkézre ad *vkít* → RENDŐRKÉZ
- ruhát ad *vkinek* → RUHA
- sakkot ad *vkinek* → SAKK
- sárga lapot ad *vkinek* → LAP
- semmit nem [sem] adnak ingyen → SEMMI
- semmit sem ad *vkire* v. *vmire* → SEMMI
- sokat ad *vmire* → SOK
- Sokért nem adná (, ha...)! → SOK
- szabad kezét ad *vkinek (vmiben)* → KÉZ
- szájról szájra adnak *vmít* → SZÁJ

Fogalomköri mutató

A MAGYAR SZÓLÁSOK, KÖZMONDÁSOK
FOGALMI KÉPZETTÁRSÍTÁSOKON ALAPULÓ
CSOPORTOSÍTÁSA

A, Á

ABBAHAGY, ABBAHAGYÁS

lásd: BEFEJEZ, BEFEJEZÉS, BEFEJEZETTSÉG, BEFEJEZŐDÉS, BEFEJEZŐDIK

ÁBRÁNDOZÁS, ÁBRÁNDOZIK, ÁBRÁNDÓZÓ

lásd: ÁLMODOZÁS, ÁLMODOZIK, ÁLMODOZÓ

ABSZURD, ABSZURDITÁS, ABSZURDUM

lásd: LEHETETLEN, LEHETETLENSÉG

ACSARKODÁS, ACSARKODIK

lásd: KELLEMETLENKEDÉS, KELLEMETLENKEDIK

ADAKOZÁS, ADAKOZIK, ADAKOZÓ

lásd: FIZET, FIZETÉS¹

ADÓS, ADÓSSÁG

[ELADÓSODIK, ELADÓSODÁS; KÖLCSÖN; TARTOZIK, TARTOZÁS]

• *vkinek* a füle is alig [a füle sem] látszik ki az adósságból | *vkinek* a zsebében van *vki* v. *vmi* | adósságba veri magát | alig látszik ki az adósságból | egyik lyukat a másikkal dugja [tömi] be | fülíg eladósodik | fűnek-fának adós [tartozik] | ki se(m) látszik az adósságból | kosztba ad [vesz] | lóg *vkinek* a pénzével | még adós(a) *vkinek vmi*vel v. *vmi*ért | (majd) megfizet a nagyharang [az öregharang] *vmit* | nyakig úszik [ül v. van] az adósságban | nyomja *vkinek* a vállát *vmi* | piszkos adósság | potomra ad | rováson van *vmi* | sok van *vkinek* a rovásán [a rováson] | *vkinek* tenger sok adóssága van | úszik az adósságban ■ Erszényemben vagyok. | Kezes, fizess!

ADÓSSÁGTÖRLESZTÉS

lásd: TÖRLESZT, TÖRLESZTÉS

ADOTTSÁG

lásd: TEHETSÉG, TEHETSÉGES

ADÓZTAT, ADÓZTATÁS

[MEGADÓZTAT]

• adót ró [vet] ki *vkire* v. *vmire* | csavar (egyét) az adópréson

AGGODALOM, AGGÓDÁS, AGGÓDIK

[FÉLT, FÉLTÉS]

• a lelkén viseli *vkinek* a sorsát | bura alatt nevel [tart] *vkít* | elnehezedik *vkinek* a szíve | félt *vkít* v. *vmit*, mint a szeme fényét [világát] | fúrja *vkinek* az oldalát *vmi* | nehéz *vkinek* a szíve | úgy vigyáz *vkire* v. *vmire*, mint a szeme fényére [világára] | úgy vigyáz *vkire* v. *vmire*, mint a két szemére | üveg alatt tart *vkít* v. *vmit* ■ Ne kísértsd az istent!

AGYAFÚRT, AGYAFURTSÁG

lásd: RAVASZ, RAVASZKODÁS, RAVASZKODIK, RAVASZSÁG

AGYVÉRZÉS

lásd: BETEG, BETEGES, BETEGESKEDIK, BETEGESÉG, BETEGSÉG

ÁHÍTAT

lásd: ELISMER, ELISMERÉS

AJÁNDÉK, AJÁNDÉKOZ, AJÁNDÉKOZÁS

• *vminek* a Nessus-inge [Nessus inge *vki* v. *vmi* (*vkín*)] | *vkinek* a segge alá tesz *vmit* ■ Csukd be (a) szemed, nyisd ki (a) szád (, adok bele cukorkát)! ♦ Ajándék lónak ne nézd a fogát!

ÁJULÁS, ÁJULTSÁG

lásd: BETEG, BETEGES, BETEGESKEDIK, BETEGESÉG, BETEGSÉG

AKADÁLY

lásd: NEHÉZSÉG

AKADÁLYOZ, AKADÁLYOZÁS

[AKADÉKOSKODÁS, AKADÉKOSKODIK, AKADÉKOSKODÓ; ÁRTALMAS, ÁRTALMASÁG; GÁNCOSKODÁS, GÁNCOSKODIK, GÁNCOSKODÓ; GÁTOL, GÁTOLÁS; HALOGAT, HALOGATÁS; HÁTRÁLTAT, HÁTRÁLTATÁS; KÁRTÉKONY, KÁRTÉKONYKODIK, KÁRTÉKONYSÁG; KIKÖZÖSÍT, KIKÖZÖSÍTÉS; KIREKESZT, KIREKESZTÉS; KORLÁTOZ, KORLÁTOZÁS; MEGGÁTOL, MEGGÁTOLÁS; MEGHIÚSÍT, MEGHIÚSÍTÁS; SZÉTVÁLASZT, SZÉTVÁLASZTÁS; VISSZATART, VISSZATARTÁS]

lásd még: KELLEMETLENKEDÉS, KELLEMETLENKEDIK

• *vkinek* v. *vminek* a fejét veszi | a kákán is csomót keres | a kívánt [a kellő] mederbe szorít *vmit* | *vkinek* a szavaiba kapaszkodik | a szavakba kapaszkodik | a taccsvonalra szorít [tesz] *vkít* | a víz alá nyom *vkít* | *vminek* elejét veszi | *vkinek* kárára válik | ahová beteszi a lábát [ahová lép], ott nem nő [terem] fű | akadály(oka)t gördít *vkinek* v. *vminek* az útjába [*vki* v. *vmi* elé] | amit egyik kezével ad, a másikkal visszaveszi | amit egyik kezével épít, a másikkal lerombolja | arany-

ketreche zár *vkít* v. *vmít* | áthúzza a terveket [*vkinek* a terveit] | becsapja [becsukja] az ajtót *vki előtt* [*vkinek* az orra előtt] | becsukja a kaput [*vminek* a kapuit] *vki előtt* | béklyóba szorít *vkít* | beleköp a levesbe [*vkinek* a levesébe v. a tálba] | (végleg) beteszi a kaput [az ajtót] *vkinek* v. *vminek vmi* | bevágja az ajtót *vki előtt* [*vkinek* az orra előtt] | bezárja a kaput [*vminek* a kapuit] *vki előtt* | dugába dönt (*vmivel*) *vmít* | elaltatja az ügyet | elvágja *vkinek* v. *vminek* az útját | elzár a világtól *vkít* v. *vmít* | elzárja a zsilipe(ke)t [*vminek* a zsilipjét v. zsilipjeit] (*vmi előtt*) | elzárja az utat *vmi elől* | (el)fekteti az aktát | félreteszi az aktát | fogja *vkinek* a frakkját | gáncsot vet *vkinek* | gátat emel [vet] *vmi elé* v. *vminek* az útjába | gátat emel *vkik közé* | gúzsba köt *vkít* v. *vmít* | hajszalat hasogat | halomba [halomra] dönt *vmít* | háttérbe szorít *vkít* | keresztetzi *vkinek* az útját | keresztülhúzza *vkinek* a számitását | kicsavarja *vkinek* a kezéből a tollat | kihúzzák [kirántják] a gyékényt *vki alól* | kiüti *vkinek* a kezéből a fegyvert [a tollat] | korlátok közé szorít *vkít* v. *vmít* | láb alatt van | leereszti a zsilipe(ke)t [*vminek* a zsilipjét v. zsilipjeit] (*vmi előtt*) | lenyom a víz alá *vkít* | leszállít a lóról *vkít* | leveszi a kezét *vkiről* v. *vmiről* | megálljt parancsol *vkinek* v. *vminek* | megköti *vkinek* a kezét | megnyirbálja *vkinek* a szárnyait | nehézségeket gördít *vkinek* v. *vminek* az útjába [*vki* v. *vmi elé*] | nem ereszti *vkinek* a frakkját | nem nő fű *vkinek* a nyomában | nem oszt lapot *vkinek* | nyugtatja az aktát | osztja az észet | padlóra küld *vkít* | púp *vkinek* a hátán *vki* v. *vmi* | rácsapja az ajtót *vkire* [*vkinek* az orrára] | rövidre fogja a kantárszárát | sakkban tart *vkít* (*vmivel*) | sakkot ad *vkinek* | skartba tesz *vkít* | sportot csinál [úz] *vmiből* | *vkinek* v. *vminek* (a) szárnyát szegi *vki* v. *vmi* | szőrszálat hasogat | szűkre szab *vmít* | takaré(k)láng)ra állít [tesz] *vmít* | takaréokra állítja [teszi] magát | tilalomfákat állít [emel] (fel) (*vki*, *vmi elé* v. *vkinek*, *vminek*) | *vkinek* útjában áll [van] *vki* v. *vmi* | *vkinek* v. *vminek* útját állja *vki* v. *vmi* | válaszfalat emel (*vkik közé*) | vétót emel *vmi ellen* | vízre tesz *vkít* | zavaró repülés | zsákutcába juttat *vmít* (*vmivel*) ♦ A

betű öl. | A jóakaróimtól ments meg uram isten, az ellenségeimmel elbánok magam is. | Csak akkor nem eszi meg a farkas a bárányt, ha el nem éri.

AKADÉKOSKODÁS, AKADÉKOSKODIK, AKADÉKOSKODÓ

lásd: AKADÁLYOZ, AKADÁLYOZÁS

AKADÉMIA

lásd: TUDOMÁNYOK

AKARAT

lásd: SZÁNDÉK, SZÁNDÉKNYILVÁNÍTÁS, SZÁNDÉKOS, SZÁNDÉKOSSÁG

AKARATERŐ

lásd: ÖNURALOM

AKARATÉRVÉNYESÍTÉS

lásd: SZÁNDÉK, SZÁNDÉKNYILVÁNÍTÁS, SZÁNDÉKOS, SZÁNDÉKOSSÁG

AKARATGYENGE, AKARATGYENGESÉG, AKARATHIÁNY

lásd: ENGEDÉKENY, ENGEDÉKENYSÉG

AKARATNYILVÁNÍTÁS

lásd: SZÁNDÉK, SZÁNDÉKNYILVÁNÍTÁS, SZÁNDÉKOS, SZÁNDÉKOSSÁG

AKARATOS, AKARATOSSÁG

lásd: DAC, DACOS, DACOSSÁG

AKÁRKI

lásd: MINDENKI

AKASZT, AKASZTÁS

lásd: GYLKOL, GYLKOLÁS, GYLKOS, GYLKOSSÁG

AKTIVITÁS

lásd: LENDÜLET

ALÁBECSÜL, ALÁBECSÜLÉS

lásd: BECSMÉREL, BECSMÉRLÉS

ALACSONY, ALACSONYSÁG

[APRÓ, APRÓSÁG; KICSI, KICSISÉG; KIS MÉRET]

lásd még: KÜLSŐ TESTI JEGYEK

• a földből is alig látszik ki | akkora, mint a [egy] mákszem | akkora, mint a kutya ülvé | akkora, mint egy légyiszok | apró, mint a [egy] mákszem | hanyatt döntött [lökött] krumpoliszák | jóllakott napközis [óvodás] | kerti törpe | két lábon járó mellszobor | kettéfűrészelt óriás | ki se(m) látszik a földből | könnyebb átugrani *vkít*, mint megkerülni | létráról szedi a földiepret | még a földből is alig nőtt ki | megállt a növényben | nem állt az esőre | olyan alacsony, hogy beveri a könyökét a járdaszegélybe | olyan kicsi, hogy a földből is alig látszik ki [hogy ki se(m) látszik a földből] | olyan ki-

csi, mint a kutya ülve | összement a mosásban | *vkinek* széle, hossza egy | tők alsó | töltött galamb [zokni] | úgy néz ki, mint egy jóllakott napközis [óvodás]

ALAKOSKODÁS, ALAKOSKODIK

lásd: KÉPMUTATÁS, KÉPMUTATÓ

ALAMUSZI, ALAMUSZISÁG, ALAMUSZISKODÁS, ALAMUSZISKODIK

lásd: ALATTOMOS, ALATTOMOSKODÁS, ALATTOMOSKODIK, ALATTOMOSSÁG

ALAP

lásd: KEZD, KEZDÉS, KEZDET

ALAIPOS, ALAIPOSSÁG

[APRÓLÉKOS, APRÓLÉKOSKODIK, APRÓLÉKOSSÁG; BÜROKRÁCIA; KICSINYESKEDÉS, KICSINYESKEDIK, KICSINYESKEDŐ; MINDEN, MINDENSÉG, ÖSSZES, ÖSSZESSÉG; RÉSZLETEK, RÉSZLETES, RÉSZLETES-SÉG, RÉSZLETEZ, RÉSZLETEZÉS; SZÓRSZÁLHASOGATÁS; TELJES, TELJESSÉG]

• *vminek* a mélyére [a legmélyére] hatol [néz] | a nyúl farkán (is) gombot [csomót] köt | *vkinek* a szavaiba kapaszkodik | a szavakba kapaszkodik | a szavakon lovagol | a tiszta vizet is megszűri | alfától az ómegáig | ami csak belefér | á-tól z-ig [cettig] | *vminek* az alfája és ómegája | az egész cók-mók [cucc v. cugehőr v. franc v. hóbelevanc v. kacabajka v. mindenség v. miskulancia v. szakramentum] | az egész vonalon | az egyvilágon minden | az elsőtlől az utolsóig | (az első betűtől) az utolsó betűig | az utolsó cseppig [emberig v. szálíg v. szegig v. szemig v. szóig] | betűről betűre | ebestül, macskástul | egytől egyig | elejétől végig | életre-halálra | hajszálat hasogat | közel(ebb)ről néz [vizsgál] *vmít* | kutyástul, macskástul | még a kiflit is (két f-fel és) ip-szilonnal írja | mélyen szánt | mind egy szálíg [szóig] | minden porcikájában | minden szar | nagy feneket kerít *vminek* | patikamérlegre tesz *vmít* | pontról pontra | próbára teszi *vkinek* a türelmét *uki* v. *vmi* | száz százalékban [százalékig] | szegről-végéről elbeszél [elmond] *vmít* | szóról szóra | szórszálat hasogat | tetőtől talpig | tokkal, vonóval | töviről hegyire ■ Meg minden túró! ♦ Három a magyar igazság (, negyedik a ráadás).

ALAPTALAN, ALAPTALANSÁG

lásd: HAZUDIK, HAZUG, HAZUGSÁG

ALAPTERMÉSZET

lásd: JELLEM

ALÁRENDELTEL, ALÁRENDELTSÉG

lásd: FÜGGŐSÉG

ALATTOMOS, ALATTOMOSKODÁS, ALATTOMOSKODIK, ALATTOMOSSÁG

[ALAMUSZI, ALAMUSZISÁG, ALAMUSZISKODÁS, ALAMUSZISKODIK; ÁLNOK, ÁLNOKOSKODÁS, ÁLNOKOSKODIK, ÁLNOKSÁG; SUNYI, SUNYISÁG, SUNYÍT, SUNYÍTÁS]

lásd még: ALJAS, ALJASSÁG; KÉPMUTATÁS, KÉPMUTATÓ

• *vkinek* v. *vminek* a hátába kerül | *vkinek* (még) a szeme se(m) áll jól | aknamunkát folytat [végez] *uki* ellen | álnok (, mint a) kígyó | angyal *vkinek* a szava, de ördög a szíve | csak úgy sundám-bundám | elhelyezi aknáit *uki* ellen | erre int, arra mutat | halálos ölelés | hallgat, mint tetű a var alatt | hátba támad *vkít* v. *vmít* | hátsó gondolat | hátulról mellbe | Júdás csókja | Júdás-ajakkal szól [esküszik] | kést döf *vkinek* a hátába (*vmivel*) | kifúr az állásából *vkít* | lapít, mint tetű a var alatt | lesben áll | meglapul, mint tetű a var alatt | mézes-mázos beszéd | nagy sumák | nem oda vág, ahova néz | ordas eszmék | öreg róka | övön alul üt | övön aluli ütés | per sundám-bundám | vén róka ♦ Adj a tótnak szállást, kiver a ház(ad)ból. | Alamuszi macska nagyot ugrik. | Lassú víz partot mos.

ALÁZATOS, ALÁZATOSKODIK, ALÁZATOS-SÁG

lásd: MEGALKUSZIK, MEGALKUVÁS, MEGALKUVÓ

ÁLCA, ÁLCÁZ, ÁLCÁZÁS

lásd: TITKOLÓ(D)ZÁS, TITKOLÓ(D)ZIK

ÁLDOZAT, ÁLDOZATHOZATAL

[JÓVÁTESZ, JÓVÁTÉTEL; ÖNFELÁLDOZÁS, ÖNFELÁLDOZÓ; ÖNZETLEN, ÖNZETLENSÉG]

• a csillagokat is lehozna az égről *vkinek* | a lelke üdvösségét is odaadná *ukiért* v. *vmiért* | a lelkét is kitenné [odaadná] *ukiért* v. *vmiért* | *vkinek* a (két) szép szeméért [a (két) szép szeme kedvéért] | a vérét adja *vmiért* | áldozati bárány | áldozatot hoz | *vminek* (nagy) ára van | az (utolsó) ingét is odaadja [odaadná] (*vkinek*) | baráti alapon | drága árat fizet *vmiért* | életét adja [áldozza] *ukiért* v. *vmiért* | epret szed más(ok) kebelébe [kosarába] | *vmennyi* évet adna az életéből (, ha...) | fel-